

ỨNG DỤNG PHẦN MỀM PREZI TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG THEO HƯỚNG PHÁT HUY TÍNH TÍCH CỰC CỦA HỌC SINH

Nhận bài:
26 – 09 – 2016
Chấp nhận đăng:
27 – 12 – 2016
<http://jshe.ued.udn.vn/>

Trương Trung Phương

Tóm tắt: Hiện nay, toàn ngành giáo dục đang thực hiện công cuộc cải cách toàn diện và triệt để, quan điểm dạy học theo hướng truyền thụ kiến thức đơn thuần được chuyển dần sang hình thành năng lực, phẩm chất của người học nhằm tạo ra lớp người mới vừa vững về kiến thức chuyên môn vừa có năng lực thực tiễn hay nói cách khác là đào tạo cho xã hội nguồn nhân lực có chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ đất nước trong tình hình mới. Để đạt được điều này đòi hỏi cả người dạy và người học phải thật sự chủ động tìm tòi, khám phá, phát hiện những phương pháp, phương tiện dạy học tiên tiến đồng thời biết sử dụng thành thạo các công cụ hỗ trợ, mà trong đó, ứng dụng công nghệ thông tin luôn thể hiện được tính ưu việt. Phù hợp với xu thế đó, việc ứng dụng phần mềm hỗ trợ dạy học Prezi trong giảng dạy bộ môn lịch sử ở trường trung học phổ thông theo hướng phát huy tính tích cực của học sinh là bước đi phù hợp, có ý nghĩa thực tiễn.

Từ khóa: công nghệ thông tin; ứng dụng; tích cực; giáo viên; học sinh.

1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, sự bùng nổ của công nghệ thông tin (CNTT) đã tác động mạnh mẽ, có tính chất quyết định đến sự phát triển của tất cả các lĩnh vực trong đời sống xã hội. Đối với ngành giáo dục, ứng dụng CNTT nói chung và phần mềm Prezi nói riêng vào dạy học là một trong những nhu cầu tất yếu và đã đạt được những kết quả nhất định. Thực tế cho thấy, một bộ phận giáo viên đã nghiên cứu, sử dụng phần mềm Prezi trong quá trình dạy học nên đã tổ chức được những tiết dạy tốt, tạo được sự tương tác, phát huy được tính chủ động và sáng tạo của người học qua đó nâng cao chất lượng giảng dạy cũng như nâng cao trình độ, kỹ năng ứng dụng CNTT của giáo viên. Về phía học sinh, tình trạng nghe giảng thụ động, chép, ghi nhớ và tái hiện lại một cách máy móc, rập khuôn những gì giáo viên giảng đã dần được khắc phục, thay vào đó, học sinh ý thức

hơn trong việc sưu tầm tài liệu, ứng dụng các tiện ích mà phần mềm mang lại để chủ động tương tác với giáo viên trong quá trình học tập làm cho giờ học trở nên sinh động và hiệu quả.

2. Nội dung

2.1. Quan niệm dạy học theo hướng phát huy tính tích cực trong học tập của học sinh

Việc phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo trong học tập nói chung và học tập lịch sử nói riêng luôn được các nhà giáo dục, quản lý giáo dục quan tâm sâu sắc. Điều 28.2 Luật Giáo dục nước ta nêu rõ: “*Phương pháp giáo dục phổ thông phải phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo của học sinh; phù hợp với đặc điểm của từng lớp học, môn học; bồi dưỡng phương pháp tự học, khả năng làm việc theo nhóm, rèn luyện kỹ năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn, tác động đến tình cảm, đem lại niềm vui, hứng thú học tập cho học sinh*” [9, tr.23].

Theo tác giả Đairi: “*Hoạt động nhận thức tích cực có tính độc lập của học sinh được xem như là điều kiện*

* Liên hệ tác giả
Trương Trung Phương
Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng
Email: ttphuong@ued.udn.vn

bắt buộc đối với một giờ học được tổ chức một cách khoa học và có hiệu quả” [6, tr.7].

Tính tích cực học tập - về thực chất là tính tích cực nhận thức, đặc trưng ở khát vọng hiểu biết, cố gắng trí lực và có nghị lực cao trong quá trình chiếm lĩnh tri thức. Tính tích cực nhận thức trong hoạt động học tập liên quan trước hết với động cơ học tập. Động cơ đúng tạo ra hứng thú. Hứng thú là tiền đề của tự giác. Hứng thú và tự giác là hai yếu tố tạo nên tính tích cực. Tính tích cực sản sinh nếp tư duy độc lập. Suy nghĩ độc lập là mầm mống của sáng tạo. Ngược lại, phong cách học tập tích cực độc lập sáng tạo sẽ phát triển tự giác, hứng thú, bồi dưỡng động cơ học tập. Tính tích cực học tập biểu hiện ở những dấu hiệu như: hăng hái trả lời các câu hỏi của giáo viên, bổ sung các câu trả lời của bạn, thích phát biểu ý kiến của mình trước vấn đề nêu ra; hay nêu thắc mắc, đòi hỏi giải thích cặn kẽ những vấn đề chưa đủ rõ; chủ động vận dụng kiến thức, kỹ năng đã học để nhận thức vấn đề mới; tập trung chú ý vào vấn đề đang học; kiên trì hoàn thành các bài tập, không nản chí trước những tình huống khó khăn...

Tính tích cực là một phẩm chất vốn có của con người, bởi để tồn tại và phát triển, con người luôn phải chủ động cải biến môi trường sống và thay đổi bản thân mình để thích nghi. Vì vậy, hình thành và phát triển tính tích cực trong học tập là một yêu cầu quan trọng của giáo dục. Tuy nhiên, phát huy tính tích cực của học sinh bằng cách thức, biện pháp nào lại là một vấn đề không hề đơn giản. Bản chất biện pháp phát huy tính tích cực của học sinh chính là việc giáo viên chủ động tổ chức, tạo điều kiện để học sinh tham gia vào quá trình học tập, đào sâu những mâu thuẫn giữa nhiệm vụ mới và trình độ kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo đã có, giữa kiến thức mới và những biểu tượng, khái niệm học sinh đã nắm được, do đó nảy sinh lòng ham muốn hiểu biết điều mới, muốn bồi dưỡng những kiến thức còn thiếu và ứng dụng thành thạo vào việc giải quyết những bài tập thực tiễn và lý thuyết. Ở mỗi cấp học khác nhau, mỗi môn học khác nhau, phương pháp vận dụng để phát huy tính tích cực cũng có những vấn đề khác nhau: *“Nhiệm vụ cơ bản của nhà trường và giáo viên là làm thế nào hình thành ở học sinh nhu cầu đối với kiến thức và khuynh hướng không ngừng đào sâu, mở rộng kiến thức” [7, tr.40].*

Như vậy, để nâng cao chất lượng giáo dục cần phải quan tâm đến đối tượng học sinh, quan tâm đến việc

phát huy tính tích cực học tập của học sinh. Muốn vậy, đòi hỏi người giáo viên phải có phương pháp dạy thích hợp để tổ chức, điều khiển quá trình học, giúp học sinh dễ dàng chiếm lĩnh kiến thức bài học.

Hiện nay, phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực của học sinh đã và đang được áp dụng ở nhiều quốc gia có nền giáo dục tiên tiến trên thế giới. Phương pháp này hướng đến việc hoạt động hóa, tích cực hóa hoạt động nhận thức của người học, nghĩa là tập trung phát huy tính tích cực của người học chứ không chỉ phát huy tính tích cực người dạy. Chuyển từ quan niệm người dạy là trung tâm sang quan niệm lấy người học làm trung tâm. Để tiến hành dạy học theo phương pháp này đòi hỏi người giáo viên phải nỗ lực nhiều hơn so với dạy học thụ động trước đây. Vì vậy, bên cạnh thực hiện các phương pháp dạy học truyền thống, ứng dụng CNTT nói chung và ứng dụng phần mềm Prezi - một phần dạy học khá mới mẻ, hấp dẫn và tiện dụng sẽ đem lại kết quả tích cực.

2.2. Đặc điểm - chức năng của phần mềm Prezi

Trước hết, chúng ta cần hiểu đây là một phần mềm hỗ trợ việc thiết kế và giảng dạy trên lớp, tức là những công việc mà chúng ta vẫn đang sử dụng phần mềm Microsoft PowerPoint để làm. Nhưng khác với PowerPoint, Prezi không bắt người xem phải theo dõi bài giảng theo một trình tự cụ thể nào. Không còn là hàng loạt các trang slide chạy dài như đối với bài giảng sử dụng phần mềm PowerPoint, mà tất cả bài giảng đều hiện lên trên một trang giao diện chung duy nhất. Trên giao diện chung đó, chúng ta có một không gian 3D để dựng những khung hình ở trên, dưới, trước, sau tùy theo nhu cầu sử dụng. Nếu ví PowerPoint như một quyển sách thì Prezi chính là một đoạn video. Giao diện chung của Prezi giống như một dải ngân hà mà các đề mục lớn nhỏ được sắp xếp tùy ý như những hành tinh với đầy đủ hình thù, màu sắc, âm thanh. Từng nội dung của bài học có thể được phóng to, lật xuôi, lật ngược như những đoạn phim hoạt hình ngộ nghĩnh. Prezi theo một cách khác, chính là sơ đồ tư duy được thiết lập để kết nối giữa người dạy và người học.

Thứ hai, một trong những điểm thú vị, hấp dẫn khi sử dụng phần mềm Prezi chính là việc giáo viên được thể hiện các nội dung bài học trong một không gian 3D “mênh mông” chứ không hề bị gò bó trong một không gian slide như khi sử dụng phần mềm Microsoft

PowerPoint. Không gian 3D mang lại cảm giác bất ngờ và tò mò như chính quá trình khám phá tri thức của mỗi bài học. Zoom - đó chính là điểm tuyệt vời nhất mà Prezi mang lại, Prezi hứa hẹn sẽ mang đến một phong cách hoàn toàn mới.

Thứ ba, Prezi được xây dựng trên nền tảng Adobe Flash nên giáo viên có thể tạo bài thuyết trình online hoặc offline. Prezi còn hỗ trợ xem các mẫu bài giảng để căn cứ vào đó lên ý tưởng cho bài giảng của riêng mình. Ngoài ra, Prezi cũng cho phép chèn các slide của PowerPoint, hình ảnh, các video, video Youtube, PDF... giúp cho công việc thiết kế bài giảng điện tử của giáo viên trở nên thuận lợi, dễ dàng hơn. Đối với học sinh, học tập lịch sử trên phần mềm Prezi do GV biên soạn sẽ giúp bồi dưỡng, làm sâu sắc, phong phú, toàn diện tri thức lịch sử của các em. Phần trình diễn bài giảng của GV với những hiệu ứng, văn bản và hình ảnh lịch sử sinh động sẽ kích thích hứng thú của học sinh, giúp các em lĩnh hội kiến thức dễ dàng, đồng thời phát triển một cách toàn diện năng lực nhận thức (quan sát, hình dung tưởng tượng, tư duy...), năng lực học tập bộ môn (kỹ năng so sánh, phân tích, đánh giá, nhận xét các sự kiện, hiện tượng lịch sử...) và năng lực thực hành bộ môn.

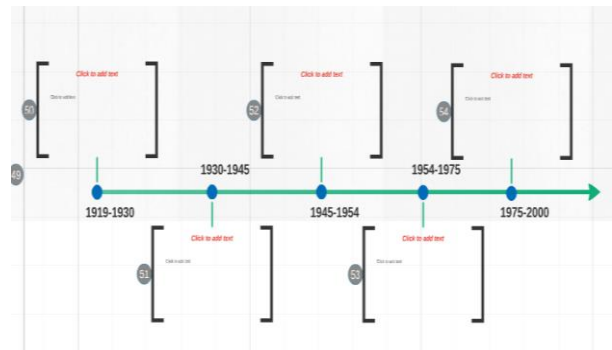
2.3. Ứng dụng phần mềm Prezi trong dạy học lịch sử theo hướng phát huy tính tích cực của học sinh

2.3.1. Tổ chức hoạt động tự học, rèn luyện kỹ năng thực hành cho học sinh

Tự học là một khâu quan trọng trong quá trình học tập lịch sử của học sinh, thông qua hoạt động tự học, học sinh có điều kiện để phát huy tính tích cực, chủ động của bản thân nhằm chiếm lĩnh nội dung kiến thức, ghi nhớ và giải quyết những vấn đề nảy sinh trong giờ học. Chính vì vậy, trong dạy học lịch sử, giáo viên cần tạo điều kiện thuận lợi cho học sinh phát huy tính tích cực, chủ động của mình để các em có thể phát triển được cả về mặt tư duy và về kỹ năng thực hành bộ môn. Khi ứng dụng phần mềm Prezi vào dạy học, giáo viên có thể thực hiện bằng nhiều cách khác nhau như giao nhiệm vụ cho cá nhân hoặc từng nhóm để các em tự thiết kế các nội dung kiến thức (*kiến thức đã học hoặc sẽ học*) ở nhà, sau đó tiến hành trình bày ở trên lớp hoặc giáo viên giao bài tập về nhà bằng các đồ dùng trực quan trông, yêu cầu học sinh tự nghiên cứu tài liệu, sách giáo khoa để hoàn thành bài tập... Bằng cách này, học sinh không chỉ nắm được vững chắc kiến thức mà còn

rèn luyện khả năng thực hành môn học và nâng cao năng lực ứng dụng CNTT nói chung và phần mềm Prezi nói riêng vào quá trình học tập.

Ví dụ: Để giúp học sinh khái quát được các thời kỳ phát triển của lịch sử dân tộc từ năm 1919-2000, GV có thể yêu cầu HS hoàn thành bài tập "*Ứng dụng phần mềm Prezi để thiết kế đồ thị khái quát lịch sử Việt Nam từ năm 1919-2000*". GV có thể gợi ý cho học sinh thông qua đồ thị trông, yêu cầu HS về nhà hoàn thiện niên biểu và trình bày theo nhóm trên lớp.

2.3.2. Ứng dụng phần mềm Prezi kết hợp với việc tổ chức dạy học nêu vấn đề

Nhằm khắc phục tình trạng “quá tải” trong việc tiếp nhận kiến thức, phát huy được trí thông minh, tích cực, sáng tạo, năng lực nhận thức độc lập của học sinh thì việc dạy học dưới dạng nêu vấn đề là một nguyên tắc cơ bản được giáo viên chú trọng thực hiện. Nguyên tắc dạy học nêu vấn đề là nguyên tắc chỉ đạo việc tiến hành của nhiều phương pháp dạy học liên kết với nhau, trong đó giáo viên tạo ra tình huống có vấn đề và tổ chức, thúc đẩy hoạt động tìm tòi, sáng tạo để học sinh giải quyết vấn đề đó. Vấn đề được đặt ra ở đây phải cụ thể, rõ ràng, gắn với nội dung cơ bản của sự kiện, hiện tượng, phải tạo ra trong đầu óc học sinh những thắc mắc, những mâu thuẫn buộc học sinh phải tìm cách giải quyết để chiếm lĩnh kiến thức một cách vững chắc và sâu sắc. Việc giải quyết vấn đề có tác dụng giáo dục và phát triển tư duy học sinh trong học tập lịch sử. Học sinh bằng nỗ lực của bản thân sẽ tự nắm được kiến thức, tự rút ra những kết luận theo những quan điểm riêng, có căn cứ khoa học do các em nhận thức được.

Trong dạy học lịch sử, giáo viên có thể sử dụng phần mềm Prezi để thiết kế các loại đồ dùng trực quan kết hợp với hệ thống câu hỏi nhận thức để tổ chức dạy học nêu vấn đề nhằm kích thích hứng thú, tạo tâm thế để

học sinh giải quyết các vấn đề của bài học đề ra, góp phần nâng cao chất lượng dạy và học. Ví dụ, khi dạy về chiến dịch Điện Biên Phủ, giáo viên cho học sinh xem một số hình ảnh trực quan về địa danh Điện Biên Phủ sau đó đặt ra các câu hỏi nhận thức như: *Trình bày khái quát về vị trí địa lý, địa hình của Điện Biên Phủ? Điện Biên Phủ có vị trí như thế nào trong kế hoạch Nava? hay Tại sao ta quyết định chọn Điện Biên Phủ làm trận quyết chiến chiến lược nhằm đánh bại thực dân Pháp?* Với cách làm này, giáo viên đã tạo ra những mâu thuẫn trong nhận thức của học sinh giữa một bên là kiến thức đã biết với một bên là kiến thức sáng tạo cần huy động các thao tác tư duy, đặt các em vào tình huống cần giải quyết, kích thích được tính tích cực trong quá trình học tập của học sinh.

Việc ứng dụng phần mềm Prezi kết hợp với câu hỏi nhận thức để dạy học lịch sử dưới dạng nêu vấn đề nhằm phát huy tính tích cực, chủ động của học sinh là sự thể hiện đúng đắn quan điểm dạy học “lấy người học làm trung tâm” đã được đề ra; lúc này học sinh vừa là đối tượng vừa là chủ thể của giáo dục, được trực tiếp tham gia vào quá trình dạy học với những bước đi, biện pháp sư phạm hợp lý. Đồng thời, qua đó bồi dưỡng cho học sinh hứng thú tìm tòi, nghiên cứu lịch sử trong mối liên hệ với các khoa học khác, làm quen với CNTT, góp phần nâng cao chất lượng bộ môn.

2.3.3. Ứng dụng phần mềm Prezi kết hợp với việc sử dụng lời nói

Trong dạy học nói chung và dạy học lịch sử nói riêng, lời nói của giáo viên luôn giữ vai trò quan trọng. Bằng ngôn ngữ trong sáng, giàu hình ảnh thông qua biện pháp tường thuật, miêu tả giáo viên sẽ dẫn dắt học sinh “trở về với quá khứ”, giúp học sinh nhận thức vấn đề lịch sử chân thực, cụ thể từ đó dễ dàng rút ra những nhận xét đánh giá của riêng mình. Lời nói còn có tác dụng giáo dục tư tưởng tình cảm đối với học sinh bởi lời nói chính là hiện thân của tư tưởng, đạo đức, tính cách của mỗi giáo viên. Lời nói luôn thể hiện tấm lòng nhiệt huyết, chân thành sẽ làm tăng chất lượng giáo dục ngược lại lời nói thiếu lừa, hời hợt sẽ phản tác dụng. Thực tế cho thấy, ứng dụng phần mềm Prezi kết hợp với trình bày miệng đã mang lại hiệu quả rõ rệt: học sinh hứng thú với những hình ảnh minh họa được thể hiện qua phần mềm, có nhiều thời gian để suy nghĩ về bản chất của các sự kiện thay vì phải tưởng tượng kết hợp

với suy luận như trước đây. Việc kết hợp phần mềm với lời nói của giáo viên trong dạy học lịch sử góp phần vào việc tạo ra động cơ quan trọng của hoạt động học tập, tạo động lực giúp học sinh tiến hành hoạt động học tập lịch sử hiệu quả đồng thời làm tích cực hóa quá trình tâm lý, thao tác tư duy như chú ý, tri giác, ghi nhớ, tưởng tượng của học sinh, giúp mang lại hiệu quả cao trong quá trình nhận thức lịch sử.

Ví dụ, khi dạy về Chiến dịch Biên giới Thu - Đông 1950, giáo viên sử dụng phần mềm Prezi để trình diễn hình ảnh, lược đồ kết hợp sử dụng lời nói để miêu tả về cứ điểm Đông Khê: *“Đứng trên núi cao nhìn xuống, đồn Đông Khê như một tuần dương hạm khổng lồ giữa biển rừng xanh biên giới. Đông Khê nằm giữa đường số 4, cách Cao Bằng 45km, cách Thất Khê 24km, xung quanh có 7 vị trí kiên cố đóng trên đỉnh núi cao như một bức tường vững chắc bao bọc. Đồn Đông Khê có hàng chục lô cốt thấp sát mặt đất, nắp dày trên 1m, có hầm ngầm, tường cao, dây thép gai xung quanh”* [4, tr.27].

3. Kết luận

Ứng dụng phần mềm Prezi trong dạy học lịch sử ở trường trung học phổ thông theo hướng phát huy tính tích cực của học sinh là một hướng đi mới, thực sự cần thiết nhằm nâng cao chất lượng dạy học hiện nay. Việc ứng dụng phần mềm Prezi trong dạy học sẽ tạo điều kiện thuận lợi để giáo viên tổ chức các hình thức dạy học theo ý đồ riêng, đảm bảo hiệu quả cũng như giúp nâng cao trình độ, kỹ năng sử dụng phương tiện, kỹ thuật hiện đại. Về phía người học, sẽ góp phần bồi dưỡng, làm sâu sắc, phong phú, toàn diện tri thức lịch sử; kích thích hứng thú học tập, thúc đẩy “hoạt động hóa” quá trình học tập; giáo dục tư tưởng, tình cảm cho học sinh. Quan trọng hơn, với sự trợ giúp của phần mềm này, giáo viên không những không bị mất đi vai trò vốn có trước đây của mình mà còn có điều kiện để thể hiện năng lực chuyên môn, phát huy tính sáng tạo, giúp học sinh thêm say mê, hứng thú học tập.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2002), “Một số vấn đề đổi mới phương pháp dạy học ở trường THCS môn Địa lí, Lịch sử, Giáo dục công dân”, *Dự án phát triển Giáo dục THCS*.

- [2] Bộ Thông tin và Truyền thông (2010), Công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) trong giáo dục, *NXB Thông tin truyền thông, Hà Nội*.
- [3] Lê Thanh Bình (2014), Sử dụng Prezi, trên trang <http://prezi.com/o9rfwe50www9/su-dung-prezi> (truy cập ngày 18/08/2015).
- [4] Nguyễn Thị Côi (2011), Rèn luyện kỹ năng, nghiệp vụ sư phạm môn Lịch sử, *NXB Đại học Sư phạm*.
- [5] Chỉ thị số 29/2001/CT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT (2001), Về việc tăng cường giảng dạy, đào tạo và ứng dụng CNTT trong ngành giáo dục giai đoạn 2001-2005.
- [6] N.G. Đairi (1978), Chuẩn bị giờ học lịch sử như thế nào?, (Bản dịch của Đặng Bích Hà, Nguyễn Cao Lũy), *NXB Giáo dục, Hà Nội*.
- [7] M.A. Đanilop và M.N. Xcatkin (1980), Lý luận dạy học của trường trung học phổ thông - Một số vấn đề của lý luận dạy học hiện đại, (Bản dịch của Đỗ Thị Trang, Nguyễn Ngọc Quang), *NXB Giáo dục, Hà Nội*.
- [8] Phan Ngọc Liên (Chủ biên), Nguyễn Thị Côi, Trịnh Đình Tùng (2010), Phương pháp dạy học Lịch sử, tập I, *NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội*.
- [9] Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2008), Luật Giáo dục, *NXB Lao động, Hà Nội*.
- [10] Nguyễn An Minh Tuấn (2012), Prezi - Một phong cách thuyết trình mới, trên trang <http://namtuanftu.wordpress.com/2012/05/27/prezi-mot-phong-cach-thuyet-trinh-moi> (truy cập ngày 02/9/2015).

APPLYING PREZI SOFTWARE IN TEACHING HISTORY AT HIGH SCHOOL BASED ON THE ORIENTATION TOWARDS THE PROMOTION OF STUDENTS' POSITIVENESS

Abstract: At present, as the whole educational sector is carrying out a cause of radical and comprehensive renovation, the viewpoint that teaching is orientated towards knowledge transmission has been gradually transferred to the shaping of learners' capacities and qualities for the purpose of forming a new generation who are characterized by both expertise and practical ability, in other words, to create high-quality human resources for the society, thereby meeting requirements of the cause of building and protecting the country in the new situation. To achieve this goal, both teachers and learners have to really take the initiative in researching and discovering advanced teaching means and methods; as well as know how to efficiently use supporting tools, especially Information Technology applications with their own striking advantages. In line with this trend, the application of Prezi supporting software in teaching history at high school to develop students' positiveness proves to a proper and practically significant approach.

Key words: information technology; application; positive; teachers; students.